

Никола Поповић

ПРИЧА О ПЕСНИКУ МАХМУДУ

Многи у Бејруту знају ту причу, о песнику Махмуду и балерини Татјани. Одавно она кружи улицама, лебди над тротоарима Хамре, враћа се на своје полазиште једнака а увек другачија, са новим детаљама и обртима. У Бејруту, приче се никад не причају у целости и немају јасног почетка ни краја, већ долазе до слушаочевог уха у таласима као кругови око тачке где је у воду пао камен. Прича о песнику и балерини чује се у берберници и таксију, пред катедралом и џамијом, и за задимљеним шанком „Капетанове кабине“. У овом граду, где је умеће причања део свакодневице, већ је постала мит, иако се односи на догађаје из савим блиске прошлости.

Та прошлост стопљена са садашњим временом не бледи, јер многи учесници приче дуго ће још живети, пре свега она, Татјана, која и даље игра у позоришту Каракала. Вечерас управо наступа у некој новој египатској представи о Антонију и Клеопатри, у улози краљичине пратиље. Бејрутске новине „Дејли стар“ објавиле су чланак о представи а уз одељак о њеној соло тачки и Татјанину слику са шминком боје амбре и тамном линијом маскаре испод очију. А Махмуда нема већ више од годину. Сад многи говоре да су били блиски са њим, да им је читао своје песме и дневничке записе, те да су путовали у Дамаск и Алепо и тамо, у задимљеним хановима, пили арак до јутарњих сати.

Путовања и пијане ноћи? Он нити је путовао, једва да је икад и напустио Бејрут, нити је пио. А више од свега, грозно се зашећерене слике оријента – дивани са великим јастуцима, балдахини, трбушне плесачице, каравани и оазе. Само они који су га добро познавали, попут берберина Фарука или газде „Капетанове кабине“, Андреа, знају прави след догађаја и могли би додати недостајуће парчиће у мозаик бејрут-

ске романсе, али обојица, мајстори свог заната и живе речи, знају да би управо ти детаљи нарушили крхку чаролију приче која је, као што са бејрутским причама бива, настала на размеђу збиље и маште.

Кроз звук маказа Фарук ми је казао само једну епизоду.

*

Махмуд је дошао у берберницу, пре одласка на премијеру. Давала се представа коју је наручила саудијска краљевска кућа, о историји династије, славним биткама и цртању граница у пустињи. Тог поподнева берберин је задремао на фризерској столици, у празној радњи чуло се само зујање инсекта којег данима није могао избацити. Великом улицом у четврти Корајтем прошао би тек покоји аутомобил. Било је време рамазанског поста, кад топли дан траје дуго а муштерије навраћају у берберницу тек увече.

Махмуд је ушао сав устрептао од узбуђења и одмах се пожалио на тишину. Тражио је да Фарук пусти музику пуну ритма и што пре почне са бријањем. Тапшао је берберина по леђима као да га разбуђује из сна и, иако је Фарук говорио да се у рамазанске дане треба суздржавати од хране, пића и грешних мисли, Махмуд је нисао стихове Омара Хајама, као да намерно тражи баш оне који ће све то објединити: „Ко печење добива из кухиње љубави, / може и без вечере да мирно проспава“. Говорио је берберину, који га је шишао од малена, да се остави поста, јер живот измиче, треба се зато држати жена и пити вина јер времена је све мање: „Крчмарице, точи вина – та добар је Бог! / Он дигели сваког блага из обиља свог. / Не прави се фарисејем, живи док си млад, / ако коме није штета од ужитка твог!“ И Махмуду се журило, да се спреми за одлазак у позориште.

Пронашао је у неком мушком магазину слику браде „Ван Дајк“, назване по фламанском сликару, и тражио од Фарука да обликује тако његову браду коју је пустио управо чекајући овај дан, не слушајући како му берберин за његово обло лице и ретку браду препоручује други облик. Тог јутра Махмуд је купио у јерменској четврти Бурж Хамуд сребрни цепни сат а код кројача Хасана сашао дворедно одело од сивог штофа, не слушајући ни њега док је говорио како је то исувише претопло за бејрутско лето. Донео је и бочицу скупог екстракта који је наручио из Истамбула и тражио да га берберин растопи у врелој води а потом да му стави натопљен пешкир на лице.

– То је мешавина мошуса (даје мушку снагу), мароканског шафрана (враћа кожи сјај) и суданске руже, односно хибискуса (пио си црвени чај) – објашњавао је Махмуд док је полако отварао бочицу и читао упутство на арапском декламујући слоге и подижући прст након што би поменуо сваки састојак. Фарукова радња, где се увек преплићу

свежи тонови менте, еукалиптуса и лимуна, замирисала је тада неким сувише опорим, тешким мирисом који је био непознат берберину.

А Махмудово лице, на којем је кожа требало да постане глатка и затегнута, само је променило боју и зајапурило се као у сауни, а под тешким сакоом који је сваки час откопчавао и закопчавао, песник се прегрејавао још више. Фарук је укључио велики вентилатор, размахивао пешкиром пред Махмудовим лицем, али није могао отклонити јако дејство истамбулског препарата. Напоследку, берберин је тешио Махмуда и убеђивао га да не брине, са новом брадом изгледа млађе и осећаће се полетније, и балерина ће то сигурно приметити.

*

Сада, пошто се навршила година а прича добила мање-више извесно обличје, мислим да могу рећи да ме је тих последњих месеци, пред смрт коју је предосећао, Махмуд сматрао својим пријатељем. Хтео је чути мишљење странца загледаног као и он у град и његове четврти: Манару названу по црно-белом светионику, Басту где се продају уметнине и антиквитети, брдо Ашрафије где су куће од белог камена, самостани и вишеспратнице. Говорио је да странац који живи у Бејруту треба да прихвати обичаје и усвоји изразе, срасте са градом таман онолико колико треба, више не ваља:

– Бејрућани знају стране језике, лако ћеш живети и без знања арапског, заправо још лакше, јер не мораш све чути у Бејруту. Овако ће се сви навићи на тебе, као на Земљину тежу, а твој језик и обичаји чуваће те од бејрутске чаршије као невидљив штит.

Волео је те старе речи као што је „чаршија“, уметао их је правећи станку пре и после и уживао у сваком слогу, као да отпија гутљаје вина.

Као и бејрутско време, Махмуд је био непредвидив и сав у крајностима. Дошао би у нашу кућу изненада, ходајући Хамром по летњој јари или пробијајући се кроз пљусак (понекад, Бејрут, у јутарње сате, заспе жута олујна киша која носи пустињски песак Арабије). Донео би мени и мојој жени свеже убран затар, дивљу мајчину душицу, и сусамово семе, и објашњавао нам како се прави чај од свежих листова, како се суши, сече и најзад ставља у маслиново уље.

Причао је како бедуини у јорданској пустињу изјутра не једу ништа осим кашике затара а потом јашу цео дан, па и он чини тако, јер само му тај горки укус помаже да састави чврст, пун стих. А када би се невреме стишало, говорио је како на нашој тераси са које се види море и шеталиште Корниш, осећа да је у сазвучју са светом и градом.

Његове речи о Бејруту полазиле су од опијености градом и романтичне загледаности у прошлост и стизале до потпуне одбојности према садашњем животу:

– Чаробно место! Велики град, почетак свега што има на свету. Нису га узалуд Феничани назвали по речи која значи: извориште, врело. И улице као да су из сна. Баш сада, долазећи до твоје куће, видео сам једну вилу са мермерним степеништем и лампињонима налик на венецијанске... Кажу да ју је по узору на фирентинске виле подигао франчевачки свештеник, те немајући наследника завештао граду. Чини ми се ту сада нико не живи. Агаве су процветале али их нико не негује, по степеницама су расуте увеле мушмуле а испод довратака вире бусени. Мада, сигуран сам – није то била сенка, видео сам јасно кроз спуштене венецијанере – како је у соби упаљен лустер и како промиче, као нимфа или Грација, женска силуета, витка и танка. Мислим да сам чуо – то јест, чуо сам јасно – звук клавира, сонату или прелудијум, звекет чаша и мешавину арапских и француских речи.

Али свега неколико тренутака касније, Махмуд је говорио:

– Магичан град? Париз Леванта? Ламартин је то можда и могао рећи, мада сумњам, али када? Давно је то било. Данашњи Бејрут је провинција, касаба. Послушај само како говоре данас Бејрућани. Умећу енглеске речи тамо где би се на арапском, том господственом језику песништва и вере, могло наћи безброј синонима, а сваки има неко додатно, мало значење, као украс на арабески... Морепловци? Некада се испловљавало са либанских обала, али сада сигурно не. Многи ни пливати не знају, нити једу рибу. А јахте укотвљене у марини стоје само за показивање, на њима се прави „парти“, ако знају да исплове без оног – како се зове – скипера, не звао се ја Махмуд. Ни музике више нема, осим оне са несносним ритмом који производи машина па бије као упаљен дамар. Шта је са арапским скалама, макажима, на лаути и кануну? Где су баладе Абдела Вахаба? Некада је бејрутско небо било пуно звезда, а сад ни свитаца нема...

Ипак, не би прошло много а Махмуд би Бејрут већ гледао кроз своје првобитно сочиво:

– Магичан град, рекао сам ти већ. Чују се још, мада у ретким кафеима и чајџиницама, песме које изводи Фејруз и моћни глас Египћанке, Ом Картум. И још понегде, руку на срце, ретко, у Бејруту можеш пронаћи прави медитерански врт, где је музика само мирна, звучна подлога за разговор. Управо сам јуче био у једној таквој башти. У Адонисовој улици, кад проћеш крај џамије Шатиле, настави даље ка цркви свете Рите (можеш се и помолити јер она је заштитница путника), затим крени ка старом светионику и настави Ардатијевом улицом. Ту ћеш видети палме а кроз њих указаће се пред тобом море. Отуд ћеш се оним шареним степеницама, крај зида са графитом, спустити право до луке...

Као сликар који панораму града преноси на платно онако како је видео у сну, Махмуд је разметао бејрутске улице као да их гледа из угла птице. Калил, таксиста, испричао ми је да је Махмуд неко време узи-

мао часове вожње и успевао покренути возило, поштовао је саобраћајне знаке, али је у својој свести помицао оријентире, приближавао их и удаљавао по својој вољи: „Ако има поезије у саобраћају, то је Махмудова вожња“.

– Баш ту, крај зграде оне нове, немачке банке (заборавио сам име, али има дупло слово) наћи ћеш једну башту обраслу у бршљан. У тој башти олеандар мирише као свежа распопућена воћка. Јуче сам ту слушао песме и писао, довршавао неке давно почете катрене, када је са гране пао у мој чај лист олеандра. Наравно, одмах сам престао пити. Ево, и ти се смејеш као и други, што говоре како Махмуд страхује од болести. А не знају да су се Наполеонови војници, на походу у Шпанију, отровали месом печеним на жару од олеандра...

*

Махмуд је био хипохондар. О томе ми је говорио бармен Андре. Пре него што би попио шољицу чаја (ваљда је само он пио чај у „Кабини“), тражио је крпицу да обрише шанк и марамицом чистио руб шоље. Откако је у Сиданијевој улици пронашао кинеску апотеку, носио је увек неке капи од алги које је стављао у чај, говорећи како су здраве за срце.

У „Кабини“ је показивао налазе ултразвука, распростирући папир по целом шанку а потом га окретао ка светлу и тумачио дрхтуруаву линију, као што се на планини Фераји из шара на оглоданој плећки гледа каква ће бити година. Није веровао доктору Јасеру Хуту, канадском ђаку који му је преписао лек и казао да тумачење ехокардиографије препусти медицини, и уместо што верује шаманима и купује од њих свакакве траве и екстракте, боље би било да почне са трчањем уз обалу.

Симпатични, у друштву омиљени доктор Хут, одувек је био љубитељ хране а највише је волео управо оно што је пацијентима бранио: све што се пржи у дубоком уљу; за фалафел, куглицу од млевених леблебија, говорио је да треба да пређе само један пут, од врелог уља до непца. Откако му се прошле године родило друго дете, добио је још неколико килограма, а свака нова дијета као да их је додавала још више. Трчао је уз обалу по највећој врућини, обучен у посебну тренерку коју је набавио у Канади и пио напитак за спортисте који појачава знојење, дијету би држао неколико дана а онда наставио да ужива у храни као и пре.

Ту, у топлој утроби таверне на углу Садатове улице, Махмуд је говорио много, посебно у одабраном кругу уметника који су ценили његове песме, али је знао и ћутати. Ћутање не би међутим трајало дуго, већ је рецитовао унедоглед, говорио о плесу балерине, правио пируете, вртео се као дрвеш.

И о њој треба рећи, јер прича о песнику и балерини, једнако је о обоје.

Рускиња по оцу, Либанка по мајци, Татјана је рођена у Санкт Петербургу, тадашњем Лењинграду. Тамо је завршила балетску школу, Академију Ваганову, и била једна од њених највећих нада. Говорило се да ће једног дана играти и у московском Бољшој театру. Отац јој је био капетан „Аерофлота“. Дала је интервју пре неки дан, после представе, бејрутским новинама на француском „L’Оријан ди Жур“. Млади новинар Нажи, који је у тој редакцији учио занат од Самира Касира, помног хроничара града, знао је меру.

Избегавајући у широком луку причу о песнику и уопште све што се о томе говори у Бејруту, поставио је Татјани питања на која ће добити шири одговор од траженог. Тако је и интервју, рађен у хотелу „Феникија“, испао богатији, можда баш зато што је био лишен брзих питања на која је Татјана Мансур (маронитско презиме поновљено безброј пута срасло је уз руско име) одавно престала одговарати.

Испричала је како памти очеве повратке у Лењинград, усред ноћи, са касних летова. Скинуо би велику шапку, налик на официрску, и са униформе на којој су биле жуте траке и златножуте еполете отресао снег, пре уласка у стан. Мали стан, танких зидова, у блоковима какви су грађени шездесетих година. Казала је како памти поларне ноћи и како јој се изјутра, пошто би попила шољу чаја и изашла из уског стубишта, напољу ледио дах. А увече су по Неви пловиле санте леда и од светлог неба добијале плавичаст одсјај. Подизали су се покретни мостови и пропуштали бродове.

У школи су се учили главни градови совјетских држава. Татјана памти руске возове и екскурзије у Молдавију и на Крим, где допире топао ваздух Средоземља. Учили су се и главни градови света, и напамет песме Пушкина, Блока и Ане Ахматове. Чему учење напамет? – питао је новинар. Татјана је казала оно што је чула од наставника руског, да се стихови тако научени не могу никада одузети.

Мати јој је читала песме Халила Џубрана, о либанским планинама на северу земље, стазама изнад којих су у стенама уклесане пећине где живе пустињаци, и живо говорила о либанским градовима: Библосу, који је један од најстаријих градова света; Бшарију, родном месту Џубрана; Тиру, луци пуној разнобојних кућа, на чијем молу стоји олупина феничанског брода налик на скелет велике рибе. Радила је у петроградском либанском ресторану, где су већином долазили Либанци који су студирали у Москви, најчешће медицину и техничке науке.

Очеви доласци кући постајали су све каснији и ређи а са распадом велике совјетске државе, распао се и брак њених родитеља. Тада је Татјана дошла са мајком у Бејрут. Мајка је почела радити у неком новом

француском ресторану, у улици Џемајзе. А Татјанин наступ на аудицији позоришта „Каракала“ прошао је успешно. Придружила се трупи позоришта прослављеног по томе што спаја бродвејски мјузикл и оријентални плес.

*

Сада и о њој, као и о Махмуду, многи говоре као да су је виђали сваког дана и добро познавали. Као да је сваки бејрутски таксиста имао прилику да је вози а сваки јој конобар из „Феникије“ служио сладолед или вотку са соком од рибизле. Таксиста Калил признаје да је никада није возио, јер Бејрут је велики град а он ретко вози у крај где се налази позориште. Али, каже да ју је видео једном, у Хамри, пред сам почетак буре:

– Одједном је небо постало тамно, подигао се јак ветар. Возим Хамром, аути као да ће прећи једно преко другог, не знам ни сам зашто сам тог дана пошао туда, кад знам да је ту увек највећа гужва не само у Бејруту већ у целом Либану. На тротоарима, свако жури својој кући. И нико не стоји у месту осим једне жене, на углу Хамре и Римске улице. Подигла је ревер на капуту и ставила капу. Ипак, препознао сам њено лице, видео сам је једном у новинама. Црте су руске, али тен је као код нас, Либанаца, тамнији (довољно да и овде, и тамо, буде домаћа а опет странкиња). Ту, на раскрсници са Римском, чекао ју је неки велики црни ауто, а возач не излази да јој отвори врата. А за њу вреди изаћи из аута, и по бури...

Калил познаје бејрутске улице, сваку кућу и број. Географија града који је убрзано мењао своје лице пролазећи кроз периоде рата, затишја и мира, пратила је његов живот. А његова „тојота“ је попут Андреовог бара, јер и у њој су се чуле многе приче. Бар плови тихо као понорница, испод површине града, а возило истом том површином, бучном и прашњавом, крстари дању и ноћу. У својој четврти која се зова Кола, где је стара железница и стадион, Калил је стекао дар причања. Сада би хтео да скроји причу о Татјани, макар немао за њу елемената осим једне усамљене слике са бејрутске цесте, тамне и сиве, али и од ње Калил гради звездани пут.

*

Представе у којима је играла Татјана биле су скројене од бајки из „Хиљаду и једне ноћи“ а пратио их је музички спој западне музике и оријенталних мотива. Махмуд је често негодовао због тога:

– Равелов „Болеро“ а свирају зурле, арапска лаута и тарабука, ко је то још видео!?

А када би био добре воље, хвалио је такав музички спој:

– Каква музика, какви свирачи... Мораћу, после следеће представе, честитати аранжеру, Хамиду. Знам га, он је из Ал-Зарифа, као и ја...

Махмуд је волео градити везе између људи, говорио је да човек човеку укида границе. Он је бар настојао да их укине. Читао је о италијанским песницима стилновистима, који су крајем тринаестог века почели „слатки нови стил“ поезије у Фиренци, спомињао је често песму у којој песници седају у малу барку и са својим госпама говоре о поезији и љубави. Опчинила га је та идеја песничког братства, говорио је да и у Бејруту мора постојати братство међу песницима, који су, по природи своје уметности, везани за реч, која је неухватљива, нематеријална, као и дух сам.

Вођен честитим намерама да повеже уметнике, Махмуд је подузимао ствари које му нико није тражио, доводећи пријатеље у nelaгоду, али понекад и постижући успех. Песме Ибн Руждија, професора арапске књижевности, слао је без његовог знања у редакцију неког часописа а жирију позоришног фестивала у Авињону снимке Хамидовог оркестра. Писао је и Матијасу Вагнеру, градитељу инструмената, који сваког лета у Салцбургу организује школу оријенталне музике. Аустријанац, који прави лауте од врхунског дрвета, одговорио му је одмах, озбиљно и јасно. Казао је да му се допада идеја и тражио, како је Махмуд испричао, предлоге за даљу сарадњу (Махмуд је тај израз из пословног језика понављао озбиљно као да саопштава важну тајну). Хамид је после неколико размењених мејлова и отишао у Салцбург, где је одржао мастерклас о аранжирању у савременој арапској музици, а преко Вагнера конкурисао и добио награду за композиторе светске музике, зато је увек био осетљив на Махмуда, није потцењивао његове менаџерске способности и није му могао одбити ништа.

Махмуд је наговорио Хамида да оду у студио и ту су заједно снимили неколико песама на Махмудове стихове. Отпевао их је сам, више рецитијући а мање пратећи висину тонова, али му то није сметало:

– Пева Боб Дилан, певају Лу Рид и Леонард Коен, зашто не би певао и Махмуд?

Песме на арапском биле су све о Бејруту, највише о Хамри, улици коју је највише волео. Неке су биле и на енглеском. Написао је и једну, како је сам говорио, морепловну песму, надахнут ликом из Пратовог стрипа, Кортом Малтезеом, капетаном који плови и лута.

У рефрену, Махмуд је отпевао латинску максиму „Пловити се мора, живети не“, коју је као дечак урезао на свом радном столу. Тражио је од Хамида да насними звекет чаша, хтео је дочарати звук лучке крчме у којој морнари испијају чашу пре одласка на брод. Намеравао је снимити и спот у којем он, са оркестром мажореткиња, иде кроз Хамру, а стихови кажу да у том средишту града, где све врви од живота, мора и за њега бити живота, нежности и топлине. Замислио је да у споту буде и сцена, где он, као што је Помпеј први закорачио на палубу док је

трајала олуја и казао да се мора пловити, и он, одевен у капетански ре-денгот, први стаје на лађу која се љуља усред олује и даје знак пријатељима песницима да се плови упркос бури.

*

А о представама из позоришта, чији је репертоар пратио из дана у дан, Махмудове речи биле су, као и о Бејруту, увек између хвала и осуде, несталне као и његово расположење. Али, он је у позориште ионако ишао само због балерине Татјане.

Све је почело када је погледао представу „Било једном“ (критика каже да је то носталгична приповест о старим временима Арабије, посматрана кроз призму садашње ситуације у Либану). После представе, ходао је Хамром као опијен, заустављао пролазнике и причао им о представи (сада мислим да је та жеља да говори, макар и са незнацем, била одраз његове дубоке људскости). Тако је стигао до „Капетанове кабине“, где му је Андре наточио тек пола чаше вина и казао да је доста. Али Махмуду вино није ни требало. Већ је говорио како је нашао своју музу, чим ју је угледао на сцени. Почео је да пише књигу, неку врсту лирског дневника.

Ибн Ружди казао му је одмах да га писање дневника једне љубави подсећа на Петраркине стихове о Лаури, и још више, на Дантеов „Нови живот“, а зна уосталом да је Махмуд читао фирентинске стилновисте, а један од њих био је и Данте. Ибн Ружди казао је да се исто догађа и Махмуду, јер и за њега је након првог сусрета са балерином почео сасвим нови живот, иако не зна о њој ништа. Можда је обећана, можда је удата, можда је лака жена. На крају, Ибн Ружди је рекао да је јасно: дневник је настао након много читања литературе истог типа, те да „Махмудов израз ваља сагледати пре свега у светлу жанра“. Кад год каже нешто слично, Ибн Ружди дотакне руком наочаре и поправи их и усправи се мало пре него што проговори. Махмуд је, насмејавши све око себе, узвратио да нема потребе да Ибн Ружди заузима позе да би звучао паметније а његово надахнуће јединствено, јер такав је и Бејрут: приче и романсе се понављају, као што се понавља све у природи: ветар, море, месечеве мене.

Ибн Ружди није могао ћутати, узвратио је да је лирски дневник плод Махмудовог маштања о женама о којима, уосталом, његов писац не зна много. У уводном пасусу своје књиге, Махмуд је написао како, кад угледа Татјану на сцени, чује над собом лепет крила. А потом како ноћу у његовој кући зазвони телефон а са друге стране жице, чује се тишина. Он, међутим, зна да је то Татјана. И све би остало на лирским записима да Махмудова једина мисао није постала то како да је упозна, да јој преда бар уводно поглавље. Неколико пута је покушао да јој при-

ђе у позоришту, али ниједном му није пошло за руком. После представе, она би са осталима из трупе седела још дуго у позоришном бару, где су могли ући само глумци и музичари из оркестра.

Махмуд је уписао и течај руског језика. Жели у оригиналу читати Гогоља, о топоту коњице и просторствима степе. И још, Чеховљеве приче. Посебно му се допала једна, која носи нослов „Шала“, где се, низ снегом прекривен брег, спуштају санкама двоје, Нађењка и приповедач, а он јој шапуће да је воли, а речи се губе у руској зими. Казао је:

– У Бејруту клима је блага, а у Русији је оштра, као да цела природа ради против човековог бића и његове љубави.

*

И Махмудова прича о балерини, која је била духовита и забавна не само Махмудовом, песничком, већ и Татјанином позоришном друштву, била је све даља од шале. А слика о њему, песнику из Ал-Зарифа, стигла је до Татјане сасвим другачија од стварне. О њему су се све чешће могле чути речи које упућују на лудост и поремећеност, да пред позориштем руску балерину чека опседнути, самозвани песник, спреман можда и на насиље. У Бејруту је током лета (Фарук каже да се у јуну у Бејруту увек нешто мора догодити) одјекнуло неколико бомби. Како у Бејруту увек буде, једна страна нападне другу, а онда се чека њен одговор, а у међувремену – како кажу Бејрућани, избегавајући имена и називе догађаја – говори се највише о оном од чега живот у граду не зависи, а то су приче о другим људима.

Али приче су кренуле лошим током по Махмуда, пошто им је својим понашањем само давао повода. Тако је и саму Татјану почео обузимати страх од тог човека са замагљеним наочарама, који долази на све представе, носи одело чак и лети. Ибн Ружди знао је Татјану, јер по његовом се тексту изводи један мјузикл у „Каракали“. Честити, понекад наивни Ибн Ружди, осећао је с једне стране да је потпуна лудост помагати Махмуду јер ће и сам тако постати део те лудости, али ипак се понудио да јој однесе његово писмо и диск са песмама сматрајући да ће се тако све, како је говорио, рационализовати (Ибн Ружди је песник одмереног стиха, јасног језика; Махмуд је некада хвалио његове песме а некада му пред свима саветовао да се остави поезије и буде критичар).

Ибн Ружди успео је убедити Махмуда да јој пише на енглеском. Ако би јој писао на арапском, онда би то морао бити до танчина дотеран стил, а њој би могао бити неразумљив. Али никога није успео разуверити да се ради о сасвим безазленом бићу, некој врсти бејрутског Дон Кихота који је много прочитао и живео махом у књигама, те за било какво насиље нема места у моралном кодексу његовог пријатеља. А Махмуд је наставио слати писма.

Једно је у позориште однео Фарук, којег у Бејруту зову „берберин који личи на Омара Шарифа“. Друго је однео Андре, бармен који стрпљиво слуша трезног, припитог и пијаног госта. Диск са снимљеном музиком однео сам ја, оставио сам га момку из обезбеђења који ме, иако сам на Махмудов наговор обукао најлепше одело, на сам помен његовог имена није пустио даље.

Махмуд се у туристичкој агенцији у Блисовој улици распитивао о путовању трансибирском железницом, узео је проспекте и сликао се за пасош. Набавио је руско издање часописа „Национална географија“. Ибн Ружди се смејао када је видео познату жуту линију и крупна ћирилична слова.

На насловници је била слика афричког ждрала, егзотичне птице са дугим кљуном; фотографију је снимио фински фотограф и победио на конкурс на тему изумирућих птица. Перје је на темену било црвено а у доњем делу, који се стапао са дугим, уским вратом, боје морске пене. У средини је било округло око боје лаве са црном зеницом. Махмуд је тврдио да је то женка.

Абу Али, консијерж наше зграде, разуме се у птице (гледајући у њих тумачи време, догађаје, људе), вели да је Махмуд у праву. Андре каже да је боље питати орнитолога Ханјриха, немачког професора који је већ дуго у Бејруту и често долази у „Кабину“. Андре се још нашалио да птица може бити само мужјак или женка, трећег нема. Фарук, настарији међу Махмудовим пријатељима, каже да је прича о птици сасвим небитна, а живот чине, осим поезије, и новац који је у Бејруту тешко зарадити, посао и породица коју треба основати. Махмуд је са фантазијама о балерини одавно исувише одлутао од стварности, а живот у Бејруту чине и мале ствари, као што је бријање. Наставио је нешто тише:

– Он већ одавно говори само о балерини, али да у кући у Ал-Зарифу нема његове мајке, ко зна од чега би живео. Видео сам га јуче, бауља Хамром као месечар, а на њему је брада од неколико дана. Ако је такав ишао у позориште...

*

Ибн Ружди ме је назвао једног јутра и јавио да је Махмуд умро од срчаног удара, у сну. Његова мати, позвала нас је у стару кућу у Ал-Зарифу. Био је ту и доктор Хут. Поред Махмудове мајке, он је једини знао за његове урођене срчане мане, лечио га је најбоље што је могао, а схватио је да ће, ако му говори о болести, Махмуд оболети још више.

У Ал-Зарифу смо провели поподне и пијући арак покушавали средити његове текстове, архиву, која је, као и сам Махмуд, следила распршени облик његових мисли. Хамид је сачувао снимке у свом студију, али Махмудове текстове и његову библиотеку, књиге разбацане по це-

лој соби, полицама и креветима, чак и у кухињи, било је теже сложити по неком распореду.

Ибн Ружди присећао се Махмудових речи:

– Спалио сам јутрос неколико сонета, иако је ту било добрих стихова. Има превише понављања.

А одмах затим, као да одговара самом себи, Махмуд додаје да ће својим стиховима о Бејруту надмашити све песнике, чак и Хајама који веже слике у песми као макаме на лаути.

Доктор Хут каже да је гледао емисију о некој манастирској библиотеци негде у Италији, у Тоскани, где су књиге поређане по величини, од веће ка мањој, не по теми или имену аутора. Тако смо и сложили Махмудову библиотеку: Бокачов „Декамерон“ на арапском (огромна књига, тврдих корица, штампана у Каиру), Касирове књиге о Бејруту (мали формат, а дебеле књиге), џепна издања руских класика: Толстој, Тургенев, Гогољ...

*

„Бродвеј чека бејрутску звезду“. „Дејли стар“ објавио је чланак о Татјанином преласку у њујоршко позориште, где се спрема премијера „Аладина“. Балдахини, каравани, чаробне лампе. Дизнијевска слика арапског света.

Балерина, коју је пут водио од Лењинграда до Либана, напустиће Бејрут. Град ће још неко време говорити о Махмуду и његовој фантазији о балерини из „Каракале“, а онда све мање. На крају ће песника спомињати само пријатељи (живот и траје толико, док те спомињу пријатељи) и покоји књижевни сладокусац. Сладокусац, јер Махмудови стихови, и лирски записи, можда су и највише што од хајамовског сладострашћа има у данашњој бејрутској поезији.

У књижевним часописима Ибн Ружди објавио је неколико поглавља Махмудовог лирског дневника и, како он најбоље уме, написао позамашан пропратни есеј, поменувши сличне књиге из европске и арапске књижевности. Сместио је Махмуда, како је рекао, у добро друштво, елегантно и без претензија. Казао је ипак да записе није било могуће саставити у целину која има увод и крај. Овако ће и књижевни фрагменти остати расути као што је и Махмуд живео и писао. Као што се расипа сећање и свака, па и ова прича о песнику, иако поред свега, мислим да је Махмуд заокружио свој лирски дневник.

*

Заокружила се и Махмудова судбина а наше су отворене и пловидба још траје. Ибн Ружди каже да крај приче мора бити ведар, јасан као небо над пучином јер нико, па ни писац у причи, нема право да усидри

судбине живих. Што се писања тиче, то би затворило пут новим причама о догађајима у граду који се непрестано мења и Бејрућанима који су навикли да ненаданим збивањима прилагоде брзину и путању.

И Ибн Ружди се спрема да напусти Бејрут, каже, као што је за Махмуда почео нови живот и он одлази у Нови свет. Предаваће на универзитету у граду Итаци, граду који носи име по Одисејевом острву. Ибн Ружди се нада да ће и он, као грчки краљ, ту наћи свој мир. Чуо је да се из факултетске библиотеке виде срне (каже ми: то су већ слике за посебну причу). Овде ће довршити дуго припреману антологију модерног либанског песништва, где је убројио све који су се огрејали под Џубрановим плаштом а потом пронашли свој песнички језик. Из Бејрута ће отићи и сви они који су се привремено настанили у овом граду где биће странца доживљава буру и преображај.

Берберин Фарук остаће овде, иако се и он нада путовањима, и то правцем који већ дуго пречи сиријски рат којем се не види крај. У гаражи, Фарук још чува црвени форд из седамдесет и неке, са фаровима који личе на мале, округле наочаре. Купио га је пре грађанског рата и путовао, преко Алепа, Истамбула и Софије, у Париз, где је купио сат из колекције Омара Шарифа. Из Југославије донео је руски апарат „зенит“, масиван и тврд, а у Источној Немачкој нашао железни вентилатор маслинасте боје који још увек ради (али и ти Фарукови доживљаји довољни су за посебну причу).

У Бејруту ће остати и други које је Махмуд сретао на своме путу. Андре, Калил и Јасер Хут, доктор који воли људе и храну, и Абу Али, консијерж који шапуће птицама. Сви они умеју да чују и пренесу приче, и да их обавију ауром пријатељства. Од погледа на море, слике са бомбоњере, Махмуд је градио лирску, заводљиву опсену, песничку слику Медитерана. А од приче о балерини, налик на Сервантеса, Дантеа, Петрарку, сасвим личну повест неодвојиву од лирике поднебља.

Прве зраке падају окомито на Хамру, улицу названу по црвеној боји. Чистачи, Бангладешани, перу плочнике на којима, пред излозима златара и продавница сувенира, дремају пси луталице. Зелени камион клизи улицом као велика лађа. Абу Васим већ је отворио врата своје продавнице фалафела, пред њом је казан у којем се кувају леблебије, које ће за неколико сати бити самлевене. Ружичасте и зелене фасаде добијају нијансе из сна и док возило иде ка аеродрому, гледам како се чаробни град буди и као да чујем благи звук лауте. Њему се придружује звук обое, инструмента најближег људском гласу. Већ смо надомак тунела који излази на аутопут, чист и светао. За нама је Хамра, блистава и сјајна.